

פניני השבוע

יו"ל לע"נ הרה"ח רבי ברוך בענדיט ב"ר משה נחום ליכטנשטיין זצ"ל

משגיח רוחני דישיבת "שער אליעזר" קרעטשניף

בעזה"ת, פרשת משפטים – שקלים תשע"ג

וכי יכה איש את עבדו וגו' ומת תחת ידו נקם ינקם אך אם יום או יומיים יעמוד לא יקם כי כספו הוא (כ"א - כ' - כ"א)

יש להבין, כשהכה האדון את עבדו והעבד עמד יום או יומיים, האדון אינו נענש עליו, כפי שהתורה אומרת את הטעם "כי כספו הוא", והנה אם העבד מת מיד, נענש האדון עליו, כפי שנאמר "נקום ינקם", ולכאורה הדבר תמוה, למה במקרה זה נענש האדון, הרי גם כאן "כספו הוא". וי"ל שמצינו בגמרא (יבמות מ"ח, נזיר ס"ב) שהמפקיר עבדו יצא לחרות, פירוש הדבר שבאותו רגע שבו מסלק את בעלותו על העבד, זוכה העבד בעצמו ויוצא לחרות. אם כן, בשעה שהאדון הכה את עבדו מכה גדולה שיש בה כדי להמית, הרי ברגע זה הפקירו והעבד זכה בעצמו, נמצא שהאדון הרג בן חורין, משום כך דין התורה "נקום ינקם". לא כן הדבר כאשר הכה האדון את עבדו מכה שאין בה כדי להרוג, אלא עמד העבד יום או יומיים, מתברר שהאדון לא הפקירו, ומשום כך אף אם אחר כך מת העבד, אין האדון נענש בשל כך, "כי כספו הוא".

(הרה"ק רמ"מ מקאצק זיע"א)

עין תחת עין שן תחת שן וגו' (כ"א - כ"ב)

דרשו חז"ל בגמרא (ב"ק פ"ד ע"ב) דהיינו ממון. ויש לרמז זה בפסוק גופא, "עין" מי שסימא את עין חברו, יהא העונש שלו "תחת עין" ר"ל באותיות הבאות אחר ע"ן, אחר אות ע' הוא אות פ', אחר האות י' הוא אות כ', ואחר האות נ' בא אות ס'. ובצירוף כולם יחד זה תיבת "כסף", ושפיר מרומז כאן שצריך לשלם ממון.

(הגה"ק רבי שמשון מאוסטרפוליא זיע"א)

וכי יכה איש את עין עבדו וגו' לחפשי ישלחני תחת עינו, ואם שן עבדו וגו' תחת שנו (כ"א - כ"ו - כ"ז)

טעם הדבר שעבד כנעני יצא לחפשי תחת עינו או שינו, לפי שעבד כנעני נענש להיות עבד מקללתו של נח לבנו חם, "עבד עבדים יהיה לאחיו", וחטאו של חם היה בעינו כמ"ש "וירא חם אבי כנען", ובשינו כמ"ש "ויגד לשני אחיו" (הדבור נגמר בשיניים), א"כ על ידי כך שמוציאים לו עין או שן, מתכפר לו חטאו והוא יוצא לחפשי.

(הגה"ק מוילנא זיע"א)

לא תשימון עליו נשך (כ"ב - כ"ד)

בפזונה מת גביר אחד שעסק בהלוואה בריבית, והחברה קדישא בקשו מהבנים סכום גדול מאד עבור קבורתו, הלכו הבנים בתלונה אצל שר העיר שמרבים עליהם סכום הקבורה לעומת עשירים אחרים, וכשנתבקש הגה"ק רבי עקיבא אייגר זיע"א שהיה רב העיר, להשיב על שאלת השר, מה נשתנה גביר זה מהרבה גבירים אחרים שעולים עליו בעשירותם. השיב הגאון: שצדקו אנשי חברא קדישא, שהרי שאר הגבירים קנייתם בקרקע אינה אלא עד שיקומו בתחיית המתים, אבל המלווה בריבית שאמרו חז"ל (שמ"ר ל"א - ו') שאינו קם לתחיית המתים, א"כ נמצא שקונה את הקרקע לעולמים, ע"כ בדין הוא שישלמו הבנים יותר.

מסופר: פעם בא משכיל עז פנים אל הרה"ק "האבני נזר" מסוכוטשוב זיע"א, ובפיו בקשה: אם יבואו לפני הרב עם עוף או בשר בקר שיש ספק בכשרותם והרב יבדוק ויטריף את הבשר, אנא שלחוהו אלי, אני אוכל אותו. השיב הרבי: אינך הראשון המבקש זאת, כבר קדמוך. "מי הקדימני?" תמה המשכיל. ענה לו הרה"ק מסוכוטשוב: אספר לך מעשה שהיה, כאשר באו משה ואהרן אל בית פרעה, עמדו בשער הארמון כלבים עזי נפש שהגנו על הפתח ולא נתנו לאיש להיכנס. פרעה - טענו הכלבים - נותן לנו את מזוננו, ומתפקידנו להגן עליו. לא ניתן לכם להיכנס. אמר להם משה רבנו: אינכם יודעים שפרעה אוכל את הבשר המובחר ואילו לכם הוא משליך את הפסולת, לעומת זאת אנו, הקב"ה עומד להוציאנו ממצרים ולתת לנו את התורה, שם נאמר שכל נבלה וטריפה, אפילו אם המדובר בבשר משובח ביותר, "לכלב תשליכון אותו". שמעו הכלבים את הטענה ונתנו להם להיכנס, ואכן כעבור זמן לא רב יצאו בני ישראל ממצרים והתקיימה ההבטחה שהובטחה לכלבים ובני ישראל נצטו "לכלב תשליכון אותו". עברו שנים וקם דור חדש של משכילים מזלזלים בתורה ובמצוות אשר החלו לאכול נבלות וטרפות. תבעו אותם הכלבים לדין על השגת גבול. נעמד נציג המשכילים וטען: בתורה לא נאמר שיש להשליך את הנבילות לכלב ההולך על ארבע דווקא. ישנם גם הולכי על שתיים שאין הם טובים מן הכלב בהרבה. אכן כן - השיב נציג הכלבים - באמת אין כל הבדל, אולם אנו זכינו בבשר משום שלא חרצנו לשון כלפי בני ישראל, ואילו אתם המשכילים אינכם חדלים לחרוץ לשון. בכל עת הנכם פוערים את פיכם נגד שומרי התורה והמצוות, ומדוע זה מגיע לכם לקבל את בשר הנבלות והטרפות? שמע המשכיל את דברי הרבי ועזב את ביתו בבושת פנים.

אל תשת ידך עם רשע להיות עד חמס (כ"ג - א')

רמז בזה, שאסור לאדם לדבר רע על חברו, שבשעה שמדבר סרה בחברו, עוזר הוא לשטן לקטרג על אותו אדם שדיבר עליו, וזהו "אל תשת ידך עם רשע", היינו אל תדבר לשון הרע על חברך, שאז אתה עוזר לרשע "להיות עד חמס", שהוא יביא אותך לבי"ד של מעלה להעיד על קטרוגו שהוא אמת ח"ו.

(הבעש"ט הקדוש זיע"א)

לא תהיה אחרי רבים לרעות (כ"ג - ב')

אפשר לפרש, לא תלך להיות אחרי עצת יצרן הרוצה להפילך לייאוש ואומר לך כי "רבים לרעות" שהרבית לפשוע ולחטוא ומה לך כי תעשה עוד מצוות, אלא צריך להתחזק בכל כוחו לחזור לדרך הישר.

(כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א)

פניני השבת

מנוחת אהבה ונדבה, מנוחת אמת ואמונה וכו' (תפילת מנחה לשבת)

"מנוחת אהבה" - שיהא אדם מתייחס אל השבת באהבה, שלא תהיה בעיניו כעול וכסבל שממהרים להיפטר ממנו במהירות ככל האפשר, "ונדבה" - שיהא אדם נותן לה לשבת יותר מן המגיע, שיהא מוסיף מן החול על הקודש, "מנוחת אמת ואמונה" - שתהא שמירת השבת שמירה אמיתית, שיהא אדם שומר עליה בסתר כשם שהוא שומר עליה בגלוי, "מנוחת שלום ושלחה" - שלא יהא משתמש במנוחה לשם מחלוקת, "מנוחת השקט ובטח" - שיהא אגב כך בטוח, שלא יגרום לו יום השבת, חלילה הפסדים בעסקיו, וידע שהקב"ה ימלא לו את החסר.

(שער בת רבים)